

GÉZÁNAK HÍVNAK

Bereményi Gézával beszélget Tóbiás Krisztián

Jó estét kívánok, üdvözlök mindenkit a balatonfüredi Könyv-Bor-Jazz Fesztivál mai programján, amely az Ünnepi Könyvhét balatonfüredi rendezvényeinek egyike is egyben. Köszöntöm Bereményi Gézát. Engedjék meg, hogy egy nagyon-nagyon rövid történettel kezdjem. A tegnap esti program után elindultam a part felé és az első, amit hallottam, az a bizonyos Lakodalom van a mi utcánkban kezdetű dal, ami Móra István, Móra Ferenc testvérbátyjának a verse eredetileg. Mentem tovább, és egy 17-18 éves fiú kinn ült a Tagore sétányon és Cseh Tamás – Bereményi Géza dalokat énekelt, miközben 9-10 éves kisgyerekek álltak körülötte, az egyik kis papírgalacsinnal dobálta – gondolom, hogy ez ebben a korban még akár a rajongói attitűd megnyilvánulása is lehet – és rögtön eszembe jutott, hogy ma az első, amit meg fogok kérdezni, hogy hogyan képzeljük el a fiatal Bereményi Gézát?

Tízéves koromban én..., ugye akkor az ember még angyal. Nincs neme pontosan, még nem kezdi el a csibészséget sem..., már, aki. Nekem hatéves koromig volt egy korszakom, amikor a nagyszüleim neveltek, anyai nagyszüleim, és hatéves koromban eljött értem az édesanyám egy férfival, akit bemutatott és mondta, hogy ő lesz az apád. A nevére vett engem, elvittek a nagyszüleimtől, a Paradicsomból, ahol olyan jó volt nekem, ahol boldog voltam és magalapozódott az életem. Mert hatéves koromig, mint a Paradicsomra, úgy emlékszem a gyerekkoromra. A Teleki téri piacon nevelkedtem és mindenki szeretett, és mindenki ismert. Hatéves koromtól tizenhat éves koromig... Akkor kiderült, hogy nem mindenki szeret engem. Kiderült, hogy vannak, akik egyenesen utálnak. Ezen úgy elcsodálkoztam, hogy teljesen lemerevedtem és tizenhat éves koromig nem volt jó nekem. Arra emlékszem, hogy egyfolytában olvastam és az olvasmányaimhoz menekültem. Tizenhat éves koromban egyszer csak történt valami. Lekerültem Pápára, vidékre, kollégiumba, megszabadultam minden tehertől. Ott a kollégiumi fegyelemben és rendben én olyan boldog és olyan szabad lettem, hogy visszakaptam azt az első, hatéves koromig tartó időszakot. Tehát a tízéves kori magam az egy ilyen merev srác volt. De egy nagyon jó volt, akkor volt '56. Én olyan idős vagyok, hogy tízéves voltam '56-ban. Azt mondta nekem valaki, aki akkor született, '56-ban, hogy látszik rajtam, hogy én '56-ban tízéves voltam, tehát tanúja voltam bizonyos dolgoknak. S kérdeztem, hogy miért, mi látszik; hogy én olyan romantikus vagyok. Akkor ez egy szitokszónak számított. A romantikus az érzelgős marhát vagy nem is tudom mit jelentett. Kérdeztem, hogy miért, te nem vagy romantikus? Azt mondta, nem. Aki '56 után született, az tudja inkább, hogy milyen az élet. És milyen az élet? Végtelenül unalmas, sivár lapály – mondta erre. Ezt tudják, akik '56 után születtek. Tehát én valamit megtudtam kiskoromban, valamit a szabadságból vagy abból, hogy az emberek nemcsak gyűlölik egymást, nemcsak egymás rovására mennek és vetélkednek, hanem valahogy összefognak, valamilyen furcsa szolidaritás támad közöttük. És aztán megtanultam a Teleki téren, hogy hogyan lehet szeretni egy gyereket. Ezeket mind elvesztettem később,

Elhangzott a balatonfüredi Könyv-Bor-Jazz fesztiválon, 2015. június 6-án.

de visszanyertem utána, tizenhat éves korom után, mert akkor már a saját lábamra álltam, és azóta vagyok olyan, amilyen vagyok. Így szakaszolnám az életemet.

Mikor kezdte el írni?

Írni tizenkilenc, húszéves koromban kezdtem el. Eszembe se jutott előtte, hogy írni fogok. Sok szakmában, sok műfajban dolgoztam, sok műfajba belevágtam, de én nem akartam ezekbe a műfajokba belemenni. Akár hihető, akár nem, mindegyikbe hívtak. Mindegyikre kaptam egy jelet. Mert látszólag ügyes helyezkedő az, aki minden műfajba belefér, egy nagyon ügyes ember, de én nem voltam az. Nevezzük úgy, hogy szerencsés voltam? Az írás kezdete az úgy volt teljesen pontosan, hogy tizenkilenc éves voltam, amikor egy lánnyal elmentem az Eötvös klubba. Akkor voltam egyetemista, elsőéves. Egy fiú odajött az asztalunkhoz és fölkérte azt a lányt táncolni, akivel voltam, és láttam, hogy rászállt erre a lányra, aki velem van. Aztán visszakísérte a lányt, odaült az asztalunkhoz, elkezdtünk beszélgetni, és annyira jóban lettünk azzal a sráccal, hogy nem tudtunk betelni egymás dumájával. Végül hazakísértük a lányt és aztán együtt maradtunk egy-két napig, mert tulajdonképpen életemben az első, eredetien gondolkozó, tehetséges ember volt. Nem volt szerencsém addig találkozni olyan emberrel, aki hasonlóképpen gondolkozott volna, mint én, és valósággal berúgtunk egymás szavaitól. Nagyon izgatottak voltunk, úgyhogy ő elkísért engem haza. Én egy kishobában laktam az édesanyámmal akkor, és a srác ott aludt a padlón. Másnap megreggelizett nálunk és elmentünk. Kiderült, hogy ő is az édesanyjával lakik egy kis szobában. Megebédeltünk valahol és együtt voltunk 48 órát. Ezalatt bevallotta nekem, hogy ő ír és megmutatná nekem, hogy mit ír. Gépelt oldalakban volt egy tizenöt oldalas novellája, emlékszem, ami egy valóságos regénynek tűnt nekem akkoriban, és én még nem találkoztam élő íróval. Elolvastam és úgy éreztem, hogy én még életemben ilyen jót nem olvastam. Szóval lelkes lettem. Mondtam, hogy nagyon tetszik. Mondta, hogy jó, én egész biztosan írok, mert úgy nézek ki, mint aki ír. És mondtam neki, igen írok. Azt hazudtam neki. Akkor azt mondta, hogyha ő megmutatta, akkor mutassam meg én is. Mondtam neki, hogy kérek néhány napot, azért, mert rendeznem kell. Én még nem akarom megmutatni, át kell rendeznem, stilizálnom, még nem néztem át tulajdonképpen, mert én egy rohamban írok. Akkor azt mondta, hogy jó. Emlékszem, ez csütörtök tájékán, hét közepén volt. Szombatra megbeszéltünk egy találkozót. Ő mondta, hogy szombaton az Astoriában találkozunk este hétkor és akkor hozzam el. Mondtam, jó. Hazarohantam, egy kockás füzetbe írtam két – gépelve egy két és fél oldalas és egy három és fél oldalas – novellát kézzel. Édesanyám gépirónő volt, legépelte nekem mindjárt és elvittem szombaton. Úgynevezett élménynovella volt ez, még az egyik meg is van egy megsárgult papíron – mindegy, nem elemzem, de nagyon érdekes írás volt, és ilyen vakrepülésben írtam. Odaadtam neki és ez a nyakigláb fiú elolvasta, ott helyben, állva, az Astoria aluljáróban. Azt mondta, nagyon jó. Hogy remekek. Remekművek. (Ahogy a fiatalemberek, kezdők hiszik azt egymásról, hogy ők a világ legjobbjai.) Nem véletlenül beszéltük meg most a találkozást. Ő szombaton esténként szokott találkozni más fiatal írókkal is. Egy lakásban gyűlnek össze a Bródy Sándor utcában és most menjünk oda, meg kell mutatni az én novelláimat nekik. Fölmentünk a lakásra, ahol hat nagyon komoly, zárkózott, nálam három-négy fontos évvel idősebb fiatalember állt. Elolvasták a novellákat így összedugva a fejüket, ezeket a gépelt novellákat, és mondták, hogy fantasztikus. Akkor ők is odaadták az övéket. Leültem egy oldalsó asztalhoz, míg ők beszélgettek, írók. Én még életemben olyan tehetséges társaságban nem voltam. Azóta is ez a társaság az úgynevezett referenciacsoportom, vonatkoztatási csoportom; az életemet rájuk vonatkoztatom, hozzájuk. Tehát, hogy mit szólnának,

ahhoz, amit csinállok. Vajon tetszene-e nekik. Nekik csinálom. Azért feltételes módban, mert a háromnegyed részük már nem él. Meghaltak. Az a maradék negyed pedig külföldön van. Egyik Amerikában, másik Párizsban. De akkor is az eszemben járnak, álmomban is néha visszajönnek. Ez nekem nagyon fontos dolog volt. Akkor én meg lettem átkozva vagy verve azzal, hogy onnantól kezdve azt az érzést hajszoltam, hogy milyen, amikor kész van valami, odaadod és várod a megmérettetést. Így lettem író.

Mi volt az első nagy megmérettetés? Az, hogy valaki elkezd írni, attól még nem biztos, hogy író lesz. Hogyan kerültek ki a nagyközönség elé az első írásaid?

Mondom, engem mindig hívtak. Úgy volt, hogy ezek után írtam még néhány élménynovellát, hogy beférjek ebbe a csoportba, és hogy engem is a társuknak tartsanak, de nagyon erős volt a kritikám. És az önkritikám is. S ma is abban bízom, az önkritikámban elsősorban, hogy énnekem hogy fog tetszeni néhány nap múlva az, amit megírtam. Ez a legfontosabb. És akkor mondhatnak bármit. Úgy éreztem, hogy vacakokat írok. Hiába mondták a társaim, hogy közéjük való vagyok, rendben van minden...; és nem, valahogy nem ment. Volt egy évfolyamtársnóm, akivel két, két és fél évig diákszerelmben voltam, s akkor ő egy harmincöt éves aggastyánnal megcsalt engem, aki ráadásul családos ember volt. Eltántorította a családjától ezt a férfit, ami engem teljesen összezavart és egy olyan mély szerelmi bánatba taszított, hogy megnyílt a tudattalanom és egyfolytában jeleket láttam mindenben. Félig-meddig megbolondultam, ahogy egy ilyen kamaszkorból frissen kikerült, még nem férfi képzeli az egészet. Ekkor írtam, hogy talpon maradjak, két novellát, amiből éreztem, hogy ezek jók, és magamnak megfogalmaztam, hogy ezek azért jók, mert ebben ott van az a bizonyos vércsík, ami az eddigiekből hiányzott. Valahogy az élet kétértelmősége megérintett engem, bele tudtam írni. Például az egyik első novellám, ami egy az egyben egy napomat leírja a szerelmi bánatban, a *Zsenscsina* nevű szovjet lapban is megjelent. Nagyon népszerű mű volt, lefordították spanyol nyelvre is. Én ezt komoly külföldi karriernek gondoltam. Az egyetem vége felé volt egy társaság az egyetemen, amelyik másodrangú társaságnak tűnt nekem, mivel nem az a társaság volt, amelyikhez én tartoztam ott a Bródy Sándor utcában szombatoként. Alkotókörnek hívták ezt az egyetemen, és ennek az Alkotókörnek a tagjaival találkoztam az egyetem előtt, miközben szerelmi bánattól sújtva támolyogtam az utcán és mentem be az egyetemre. Kérdeztem, hogy mi ez a csoportosulás, mit akartok itt? Mondták, hogy ők beadták a Magvető Könyvkiadóhoz a novelláikat, a gépelt novelláikat, és most a Magvető Könyvkiadóhoz mennek, mert most van megbeszélve. Egy antológiát készítenek, mondták, és arra adták ők be, mivel nincs fiatal író és most vadásznak fiatal írókra. Sok éve nincs fiatal magyar író, a legfiatalabb író Csurka István, aki negyvenéves. Ez a '60-as évek vége felé lehetett. '69-ben pontosan. Mondtam, hogy akkor jó szerencsét és mentem. Mondták, hogy nem, nem, gyere, gyere, gyere csak! A tiedet is beadtuk – két gépelt novellámat, két legjobb gépelt novellámat – és te is érdekelt vagy, gyere velünk. Ha nem találkozom velük, nem megyek be. Elmentünk a Magvető Könyvkiadóhoz, ott volt a Kossuth tér környékén akkoriban, fölmentünk és leültünk az előszobában. Kijött egy kis pasi és kérdezte, hogy melyikötök – és mondta az én nevemet. Mondtam, hogy én vagyok az. Akkor gyere be. És bevitt. Át kellett vágni egy üres szobán – ennek később még jelentősége lesz. Bent volt egy iroda, ott ült egy nagyon szigorú, szemüveges szerkesztő, Sík Csabának hívták – a Jóisten áldja meg az emlékéit –, és rám nézett ilyen szemüvegesen és azt mondta, hogy ülj le, te vagy a legjobb. Hát most, igen... Azt mondta, hogy közöljük az antológiában az egyik novelládat, s mondta, melyiket. Én azt mondtam, hogy rosszul választott, mert a másik sokkal jobb. Akkor azt

kérdezte, hogy nincs egy kötetre való? (Úgy, mint ahogy előzőleg az az ember, Bódy Gábornak hívták azt az évfolyamtársamat, aki mondta, hogy te biztos írsz.) Mondom, de van egy kötetre való. Nem volt igaz. Igazából ez a két novellám volt, ami közölhetőnek tűnt. Azt mondta, hogy akkor add be és egy kötetet is kiadunk. Az antológia után. Mondtam, hogy jó, jó, jó, de határidőt kérek, mert át kell dolgoznom meg át kell gondolnom. Adott egy határidőt, két hónapot vagy valami ilyesmi, és mondtam, hogy jó, hát akkor szervusz, szervusz. A telefonszámát is megadta. Megyek ki és az ajtóban visszafordultam. Kérdeztem, hogy mit mondjak a többieknek, ott kint várnak az Alkotókör tagjai. Azt mondja, ja, hát mondd meg nekik, hogy menjenek haza. Na most én mentem ki, ezen az üres irodán átvágva a többiekhez, és útközben arra gondoltam, hogy hát ezek meg fognak engem verni, ha kiderül, hogy én igen, ők nem. Ahogy kiérkeztem – és már úgy is hazudtam egyet, hogy van egy kötetre való –, kérdezték, mi van, mit mondott. Hát mondom, ezek hülyék. Nem közölnek minket. És elmentünk. És szidtuk közben őket. Sík Csabát. Mondtam, hogy az egy hülye. Egy hülye ez a Sík Csaba, mondtam a jótévőre, a jó ízlésű szerkesztőre. És mentem haza, rögtön újabb kockás füzet elő, és elkezdtem írni egymás után, és a határidőt betartva bevittem, megjelentem az antológiában, 23 éves koromban, '69-ben. '70-ben pedig megjelent az első novelláskötetem. Így volt. Hívtak. Mindig.

Ilyen kezdet után egy író, ha már megjelenik egy kötete, akkor nagyon komolyan gondolja ettől kezdve az életét, és egyre komolyabb műveket szeretne közölni. Időközben neked jött a dalszövegírás. Oda is hívtak?

Nem, pont fordítva, mint ahogy mondod. Nem éreztem eléggé erősnek a prózaírói hívást. Megjelent az a kötetem, de nekem semmi kedvem nem volt prózát írni. Arra a magányos foglalkozásra irtózatossá kell, de úgy gondoltam, hogy majd holnap, majd holnap, majd máskor, de nem volt igazából – van egy nagyon jó szó rá – elhivatottság érzésem. Amikor különböző hívásokat kaptam azoktól, akik olvasták a novelláskötetemet, akkor megjelent egy fiatal férfi Miskolcra, aki arra kért, hogy neki van egy amatőr színi társulata, annak írjak színdarabokat. Írtam nekik színdarabokat. A Manézs társulatnak Miskolcon. Akkor egy bányamérnök vezette a társulatot, nagyon érdekes tapasztalatokat nyertem ott. Írtam forgatókönyveket, mert szintén jött egy filmrendező, hogy írjak neki forgatókönyvet, mert olvasta a kötetemet. Akkor elkezdtem forgatókönyvet írni. És közben állandóan hallottam egy Cseh Tamás nevű rajztanáról, már megint egy lánytól hallottam, hogy említette, hogy hát ott volt ez és ez, meg az meg az abban a társaságban, ahol tegnap volt, és ott volt Cseh Tamás is. Én életemben akkor hallottam először ezt a nevet, és kérdeztem, hogy ki az a Cseh Tamás. Erre a lány elpirult és azt mondta, hogy az egy nagyon gátlásos fiú. Ekkor én úgy éreztem, hogy itt ez a lány valamit leplez. Mindenesetre megjegyeztem magamnak ezt a nevet. Később kiderült, hogy egy rajztanár, aki angol szöveggel énekelget társaságban és már filmekhez is szerzett zenét. De egyébként rajztanár. És festő akar lenni. Egy éjszaka az utcán egy társaságban mentem, amikor ő a túloldalról átjött, mert egy ismerőse ott volt a társaságunkban, és bemutatkoztunk egymásnak, és ő eljött ezzel a társasággal. Késő éjjel volt, egy éjjel-nappal nyitva tartó helyre beültünk. Azt mondtam neki, hogy én nagyon szívesen írnék neked dalszövegeket. Azt ott rögtönöztem, hogy neki, éppen neki, bár sose hallottam énekelni, de azt nem, hogy dalszöveget szívesen írnék. Az régi indítatásom volt, mert ahol én nevelkedtem, azon az udvaron állandóan énekelt mindenki és én rengeteg dalszöveget tudtam az asszonyoktól. Meg a részeg férfiak is énekeltek állandóan. És még sok minden kötött engem a slágerszövegekhez. Mondtam neki, hogy én szívesen írnék dalszöveget, erre ő azt mondta nekem, hogy, hogy...

Látszott rajta, hogy megijed. Aztán később, ahogy megismertem, rájöttem, hogy azt gondolta, hogy besúgó vagyok. Rendőrségi besúgó vagyok, és ez a módszerem, hogy a közelébe kerüljek. Üldözési mániája volt. Mondom, a legnagyobb szeretettel, tehát nem lekicsinyelve ezt a dolgot, mert miért ne lett volna igaza. Hát nem voltam az, de bármi megtörténhetett a korabeli pesti éjszakában. Megbeszéltük, hogy másnap délután én fölmegek hozzá, de láttam, hogy bizalmatlan. Mondtam, hogy itt van a novelláskötetem, mert mindig magammal hordtam, egy vékony kötet volt, és mutattam neki, hogy tessék, itt van a fényképem is rajta hátul. Tehát én író vagyok, már nehogy azt higgye, hogy. És akkor mondta, igen, jó, és letette. Mondom, vidd magaddal, olvasd el, hát ismerj meg engem... Ő nem olvas. Nem olvas. Kérdeztem, miért nem olvas. Azt mondja, mert idegileg nem bírja. Nagyon fölzaklatja egy könyv. Ő nem. Akkor láttam, hogy ő is bolond, én is bolond vagyok, eltettem a kötetemet, ne vesszen kárba. Másnap délután fölmentem hozzá, mert ő rajztanár volt és akkor ért rá. Délutánra érkezett haza, és hát nem várt. Aludt. Bedagadt szemekkel nyitott ajtót. Kiderült, hogy egy kölcsönlakásban él a Vízivárosban. Mondtam, hogy mutasson dallamokat. Mutatott kettőt. Az egyiket kiválasztottam, papírra írtam egy szöveget, s odaadtam neki, hogy tessék. Arra a prozódiaára, amit írt. Ez életemben a második dalszöveg volt, amit írtam, az első mindegy, az első az nem érdekes. Akkor hallottam őt először énekelni, amikor visszaénekelte az én dalszövegemet, ő pedig akkor látott először dalszöveget tőlem. Ő azt mondta a későbbiekben, hogy angyal szállt át a szobán, hát én nem úgy láttam, hanem hát valahogy mind a ketten úgy voltunk, hogy mi a fene ez, nem tudni mi, de mindenesetre éreztem, hogy... Gyorsan a másik dallamra is írtam egy szöveget, de az nem volt annyira jó. Utána láttam, hogy kezdünk megállapodni, és azt mondtam, hogy ideköltöznék, mert rossz az albérletem. Már megint megijedt, hogy mit akarok, de én tovább erőltettem és mondtam, hogy akkor naponta írhatunk egyet. Te szerezz zenét és én írok rá szöveget. Másnap fölmentem két nylonzacskóval, odaköltöztem és tényleg naponta írtunk. Neki se volt más dolga, hazajött a munkából, nekem se volt más dolgom, hazajöttem a munkából. És elkezdődött az egész. Ez egy nagyon hosszú történet most már innen-től, mert különböző örületes hülyeségek voltak benne. Csak egyet hadd mondjak. Hogy hogy terjedt el akkoriban. Milyen érdekes szellemi éhség volt. Egyik nap csöngettek nálunk, a két bujkáló szellemi kalandornál, és egy alacsony, ötven körüli férfi, szemüveges, nagyon komoly arccal, mint egy egyetemi tanár, ott állt. Bemutatkozott, hogy őt Lukácsy Sándornak hívják és Petőfi-kutató, és hallotta, hogy ebben a lakásban itt Cseh Tamásnak és Bereményi Gézának van Petőfiről egy dala. Ő ezt mint Petőfi-kutató szeretné meghallgatni. Parancsoljon, foglaljon helyet, Tamás kérlek, – mégiscsak én voltam a bölcsész –, Tamás kérlek, játszd el Sándornak. És eljátszotta a *Petőfi halála* című dalunkat, ami arról szól, hogy Petőfi arra gondol menekülés közben a dzsidások elől Segesvárnál, hogy meg kéne fordulni. Szembe kéne fordulni a dzsidásokkal. Úgy kéne meghalni. Ez a lényege. Mikor végighallgatta, Lukácsy Sándor fölállt, kezet fogott, megköszönte és azt mondta, hogy hát ez egy merőben új Petőfi megközelítés. Köszönöm szépen – és távozott. De még számos ilyen volt, hogy megjelentek emberek és rendelték, mert hallották, hogy van ilyen. Akkor jöttem rá, jöttünk rá, hogy micsoda hatalom van a kezünkben. Így kezdődött ez. De ez így folytatódott negyven évig. Körülbelül. Negyven évig dolgoztunk együtt, leszámítva hét évet egyszer.

Mikor beszéltünk telefonon, mondtad, hogy önéletrajzi köteted készül. Erre én megkérdeztem, hogy miért, eddig nem azt írtad? Erre az volt a válasz, hogy: de igen, de most a nevek is benne vannak.

Saját nevemen szerepelek, Gézának hívnak. Minden benne van, a nagyszüleim meg minden, mivel túlélő vagyok és most már meg lehet írni, mintha az ember visszatekintene. Tulajdonképpen

azért írom, erről hadd mondjak néhány szót, mert ez engem nagyon izgat. Önéletrajzot írni sokan megpróbáltak, az egy műfaj. Önéletírás. Vannak nagyon nagy emberek, akik önéletírást írtak. Végiggondoltam az egészet, hogy ebben a műfajban, ha már belevágok, ki hogyan járt el. S nagyon érdekes volt. Valamit az emberi kultúráról meg lehetett tudni, tudniillik igazából az első elérhető ember – legalábbis az én számomra, vagy az európai kultúra számára – ebben a műfajban Szent Ágoston, aki Augustinus néven élt akkor, körülbelül háromszáz évvel Krisztus után. Vagy négyszáz évvel. Nem tudom pontosan. Még a Római Birodalomban élt, pogánynak született. Az anyja megtért keresztény volt, az új szektában, a keresztény szektában volt, és ő is megtért. Később. Már a férfikora kezdetekor. Írt – *Vallomások* címmel – egy önéletrajzot. Ebben az a lényeg, hogy kinek írta. Magának Istennek írta. Úgy kezdi, hogy: Uram, itt állok én. Bűnös vagyok. Meg akarom vallani Neked a bűneimet, ezért vallomást írok. És elkezdte az életét. Hogy mennyire bűnös életet élt gyerekkorában, mennyire bűnös életet élt később, egészen addig, amíg meg nem tért. És úgy írja le. Istennel beszélget. Vagy Istennek gyón. Hatalmas alakja az önéletírásoknak Goethe. *Vonzások és választások* címmel írt az életéről. Hát ez már maga egy fantasztikus cím; az élet szerinte vonzásokból és választásokból áll. Vonzódunk, választunk – van ebben valami tudományos. Goethe tudományosan írt, megpróbálta az életét mint egy tudományos tételt megírni. Aztán ott van Rousseau például, aki szintén *Vallomások* címmel írt. Rousseau költőibb, mint Goethe ebben a dologban, de ő polgáremberek bírósága előtt vallott az önéletrajzában. A korabeli polgároknak írta meg önmagát. Ott van Stendhal, aki nyíltan bevallja, hogy ő azért akarja megírni az életét, mert meg akarja tudni, hogy ő kicsoda. Mert ő nem tudja önmagáról, hogy kicsoda. Jó ember vagy rossz ember? Gonosz vagy jó? Bolond vagy normális? Végig akar tekinteni az életén és meg akarja vizsgálni, mint egy tudományt, egy bogarat, saját magát és az életét, hogy eldöntse a saját ítélőszéke előtt, hogy ő milyen ember, megtudja magáról, mert nem tudja, hogy ő milyen és nem akar úgy meghalni, hogy nem tudta meg ezt. Ez nekem hirtelen nagyon rokonszenves lett, mikor olvastam, s arra gondoltam, ha önéletírást írnék, valahogy ilyen stendhali kiindulópontból tenném, mert én se tudom. Fogalmam nincs semmiről, még magamat nem ítélem meg. De milyen szempontból ítélem meg? És így tovább.

Még egyébként többet is felsorolhatnék az álláspontok közül, hogy ki hogyan közelíti meg az életét. Van egy Newman nevű angol bíboros, aki az 1860-as években írta az önéletrajzát. Azt írta, hogy nagyon nehéz önéletrajzot írni, élete legmerészebb vállalkozása. Sok merészséget elkövetett, de egy hatalmas merészség önéletrajzot írni, mert az ember nem tud a saját életéről ésszel és szívvel írni egyszerre. Márpedig igazán jó irodalmi anyagot ésszel és szívvel kell egyszerre. Hogy nem veszed el a kontrollt, az eszeddel kontrolálod, viszont a szíved és az ösztönöd is ott van benne. És nem lehet ezt, azt mondja, szétszakad az ember, így nem lehet megközelíteni a saját életét, úgyhogy hatalmas merészség. És figyelmezteti azt, aki meg akarja írni a saját életét, hogy nagyon sok kínlódással és sok bajjal fog járni. Én, mikor már belemerültem, akkor olvastam el ezt a Newman önéletrajzot, és igazat adtam neki. Borzasztó nehéz. De nem panaszképp mondom, csak ez az izgalmas benne. Viszont korszakolni tudom az életemet. Úgy, ahogy mondtam az előbb, hogy tízéves koromban, pontosan tudtam, ez a hatéves – tizenhat éves, egészen biztosan nem tévedek, hogy itt voltak a korszakhatárok és a fordulók.

Visszatérve a Tamással való együttműködésünkre – egyszer Tamás azt mondta nekem, hogy Géza, te valld be, hogy nem mered egy kocsmában sem elmondani azokat a dalszövegeket, amiket írsz nekem, hogy én énekeljem. Hát mondtam, nem, hát én kocsmaiban nem beszélek ilyenekről. Azt mondta: de nekem megírod, én kiállok, és én eléneklem a közönségnek, te a háttérben maradsz, én viszem el a balhét. Tehát te egy gyáva ember vagy. Erre mondtam, hogy igen, gyáva vagyok, Tamás. Nem mondom el egy kocsmában. Te énekled a dalszövegeket, és én ezért olyan szélsőséges dolgokat írok meg benne, amit én nem mernék elmondani. Jó. Gyáva vagyok. De akkor te meg valld be, Tamás, ismerd el, hogy nemrégiben azt mondtad nekem, hogy te évekig kell, hogy énekelj ezeket a dalszövegeket, mire rájössz, hogy miről szólnak. Azt mondta, igen, így van. Mondom jó, de akkor te meg tudatlan vagy. Tehát egy gyáva és egy tudatlan ember együttműködéséből lettek ezek a dalok.

Korszakokról beszéltünk. Mondtad, hogy az életedet különböző korszakokra tudod fölosztani. Nekem eszembe jutott egy történet, amit még Zalaegerszegen meséltél, hogy hogyan nem lettél hajóskapitány. Gondolom, ez a történet nagyjából meghatározza azóta is az életedet.

Ez a magántulajdonról szóló történet. Amikor megjelent az első kötetem, amit mutattam Tamásnak is, *A svéd király* című kötet, akkor kaptam érte, pontosan emlékszem, 9000 forintot. Mikor fölvettem ezt a honoráriumot, elmentem egy barátomhoz, akinek volt egy rozoga, Fruska típusú vitorlása, amelyik a kikötőben dokkolt évek óta, mert szétesőben volt már, és mondtam, hogy én megvenném. Egy nagyon baráti árban megállapodtunk. Annyira baráti árban, nem emlékszem pontosan, mennyiben, hogy annak a kétszerese volt a hajóács munka megfizetése, amivel rendbe hozta valamennyire azt a hajót. Aztán még megláttam Krakóban egy kirakatban egy Stetson kalapot, amibe beleszerettem. Bementem és kiderült, hogy pokoli drága. Azt megvettem a honorárium maradékából. Ezzel elment a honoráriumom: vitorlás, hajóács, Stetson kalap. Lementem a Balatonhoz, amikor már kész volt, a hajóács elvégezte a munkáját. A déli parton voltam, Boglárán. Nem, bocsánat, Lellén. Lellén egy kertben kaptam helyet a sátramnak. Lementem és három napot vitorláztam a Fruskával. Utána kimentem a partra és nagyon szakszerűen kikötöttem. Még hozzá úgy, hogy csak egyetlen egy hiánya volt a felszerelésemnek, nem volt elég seklim, ami tartja a dolgokat a hajón, és a svertje, a hajó tőkéje dróttal volt odadrótozva, úgy volt kiemelve a sekély vízben a tőkesúly. A svert. Akkoriban úgy hívták, hogy svert. Lefeküdtem a sátorban aludni délután. Közben beborult, vihar támadt; hallottam kívülről a dörgést, majd elaludtam. Még tartott

a vihar, amikor egy kisfiú odajött a sátorhoz és beszólt, hogy „ez a bácsié?”, és fölmutatott egy összetört deszkadarabot, ami az én Fruskámból volt, a Fruska nevű vitorlásomból. Jézus! Odarohantam a partra és láttam, hogy a Fruska oldalra dőlt, egy ilyen kis szögben volt a fővitorlája, és így, így, így a hullámvész szerint így mozgott. A tókesúly kioldódott, belefűrődött a vastag iszapba, szétrázta a svertkasznit, azon bement a víz, egyre nehezebb lett a hajó, a súly lenyomta és így szinte a víz színe fölött volt már a grósz, a fővitorla és úgy ment szét a hajó ott darabokra. Szétverte önmagát. Mint egy elszabadult hajóágyú szokta a hajókat. És akkor rohantam a szomszédba, Dskocil Tihamér dukkozó kisparoshoz, aki éppen borotválkozott. Neki is volt egy gyönyörű vitorlása, és mondtam neki, hogy segítsen, valamit kéne csinálni. Dskocil Tihamér borotválkozott tovább cinikusan, és azt mondta, hogy én megmondtam, hogy ez cukrosláda nem hajó, nem, nem segítek neked. Rohantam, akkor valamennyire segítettek, nem részletezem, kiemeltük nagy nehezen a hajót és lehetett látni, hogy ez már nem hajó. A hajóács is kijött és mondott egy olyan árat, hogy mondtam, nekem nincs pénzem. Akkor kész. Akkor ennek vége. És érkezett a vonattal épp az a barátom, akinek kölcsönadtam a Stetson kalapomat, s mondtam neki, hogy látod, itt a Fruska, hát kész... az egész. Kérdeztem, de hol a Stetson kalap? Azt mondja, idefelé kihajoltam a vonatablakon és a szél lefújta. A huzat lefújta a kalapot. Mondtam, hogy jó, akkor nekem soha nem lesz az életben többet magántulajdonom. Erre azóta is vigyázok. A feleségem nevén van minden. Van két fiam. Azoknak a nevén van minden. Az én nevemen csak a legszükségesebb, a használati..., szóval engedélyem van a dolgokra. Tehát így. Így vagyok, na ennyit az irodalomról.

Akkoriban még elég jól fizették az írókat, ha egy elsőkötetes hajót tudott venni magának.

Hát azért ez nem volt hajó, megmondtam a Dskocil Tihamér, sose felejtsem el a nevét, hogy egy cukrosláda volt. Lellén.

Megnyugtathatlak. Ma egy csónakot se. Térjünk rá a legújabb kötetedre, pontosabban a legutóbb megjelent kötetedre, a Vadnai bébire, ami hétezer példányban kelt el és már a nyolcadik ezer jön ki a nyomdából.

Ez a könyv valóban megtörtént esetről szól. Huszon egynéhány éves koromban – a nagy szerelmi bánatom után – egy barátom édesanyja elmesélte nekem, hogy a barátomnak ki volt az apja. Mert a barátom ezt nem tudta, és ez az asszony megtisztelt engem a bizalmával, hogy elmondta nekem. Lelkemre kötve, hogy nem mondom el a barátomnak, hogy ki az apa. Egy olyan örületes szerelmi történetet mondott el az asszony, hogy hogyan ismerkedett össze az apával, és hogyan látta meg őt; csak hirtelenjében annyi adatot mondok, hogy az 1940-es évek elején kültre ment kórházba egy nőgyógyászhoz. És annak a férfinak, amikor meglátta, a hátába beleszeretett már. És megfordult a férfi és nem cáfolta meg az érzést a kinézete, és ez a nő makacsul szerelmes lett abba a férfiba. Egészen addig, míg a barátom meg nem született; egy véres-komoly szerelem volt, háborús szerelem. S a háborús szerelem – szavaiból úgy vettem ki, az volt neki is a véleménye – más, mint a békebeli. A háborúban másképp szerelmes az ember, bár állítólag a szerelem nemzetközi, időntúli dolog, a szerelemnek külön szabályai vannak. Ez egy szerelmes regény, *Vadnai bébi* a címe. Én ebből semmit nem találtam ki, ez a nő mesélte így nekem, és körülbelül 25-30 évig megjegyeztem, amit mondott, és amikor meghalt, akkor megírtam. Na, ez a *Vadnai bébi*. Én Dobrovics néven szerepelek benne, nem tudom, miért.